

Олександр Юнін

перший проректор

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ,

доктор юридичних наук, професор,

Заслужений діяч науки

і техніки України

**ПЕРСПЕКТИВИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ
ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ У СФЕРІ ЗАПОБІГАННЯ
ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ**

Грудень 2021 року є визначним для всього світу, адже це 73 річниця від дня проголошення Загальної декларації прав людини. Яка проголосила, що всі люди є вільними, а жінка та чоловік мають рівні права та обов'язки. В Україні щорічно з 25 листопада по 10 грудня проводиться Всеукраїнська акція «16 днів проти насильства», яка, зокрема, покликана нагадуванням для всього світу щодо глобальної проблеми боротьби з домашнім насильством. Більш того, статистичні дані та результати численних досліджень лише підтверджують той факт, що і в Україні, і в світі, в умовах пандемії COVID-19 проблема домашнього насильства гостро активізувалась, випадки стали в рази частішими.

Державна політика у сфері боротьби зі злочинністю є одним із найважливіших напрямків діяльності держави взагалі. Адже, аксіоматичним є твердження, що від рівня та стану злочинності в державі залежить добробут населення та рівень довіри до державних органів влади. Більше того, людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави [1], говорить Основний Закон України. Завдяки цьому, окремої уваги заслуговує державна політика України у сфері боротьби з домашнім насильством.

В першу чергу необхідно відзначити, що ефективність державної політики у сфері боротьби зі злочинністю безпосередньо залежить від нормативно-правового забезпечення. Тому, окремої уваги необхідно приділяти нормативно-правовим актам, які стосуються запобігання домашнього насильства.

Так, 10 грудня 1948 року Загальною декларацією прав людини було проголошено, що всі люди народжуються вільними і рівними у своїй гідності та правах. Вони наділені розумом і совістю і повинні діяти у відношенні один до одного в дусі братерства. Кожна людини повинна мати всі права і всі

свободи, проголошені цією Декларацією, незалежно від раси, кольору шкіри, статі, мови, релігії, політичних або інших переконань, національного чи соціального походження, майнового, станового або іншого становища. Крім того, чоловіки і жінки, які досягли повноліття, мають право без будь-яких обмежень за ознакою раси, національності або релігії одружуватися і засновувати сім'ю. Вони користуються однаковими правами щодо одруження під час шлюбу та під час його розірвання. Шлюб може укладатися тільки при вільній і повній згоді сторін, що одружуються. Сім'я є природним і основним осередком суспільства і має право на захист з боку суспільства і держави [2].

04 листопада 1950 року Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод було проголошено, що користування правами та свободами, визнаними в цій Конвенції, має бути забезпечене без дискримінації за будь-якою ознакою – статі, раси, кольору шкіри, мови, релігії, політичних чи інших переконань, національного чи соціального походження, належності до національних меншин, майнового стану, народження, або за іншою ознакою (ст. 14) [3].

16 грудня 1966 року у Міжнародному пакті про громадянські і політичні права було проголошено, що сім'я є природним і основним осередком суспільства і має право на захист з боку суспільства і держави. За чоловіком і жінками, які досягли шлюбного віку, визнається право на одруження і право заснувати сім'ю. Жоден шлюб не може бути укладений без вільної і цілковитої згоди тих, що одружуються. Держави, які беруть участь у цьому Пакті, повинні вжити належних заходів для забезпечення рівності прав і обов'язків обох з подружжя щодо одруження, під час перебування в шлюбі і при його розірванні. В разі розірвання шлюбу має передбачатися необхідний захист усіх дітей [4].

18 грудня 1978 року у Конвенції Організації Об'єднаних Націй про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок, вперше законодавцем використовується поняття «дискримінація щодо жінок».

Отже, сучасний стан нормативно-правового забезпечення державної політики у сфері боротьби з домашнім насильством, цілком справедливо можна відзначити з позитивної сторони, якщо звісно не брати до уваги дискусійність окремих його положень.

Зокрема, згаданим законом «Про запобігання та протидію домашньому насильству» до адміністративних стягнень за вчинення насильства в сім'ї ст. 173² КУпАП повернули давно забутий штраф – сьогодні він мінімально становить 170 грн. Дійсно, штраф як вид стягнення за вчинення домашнього насильства є недоцільним і на етапі законопроектної роботи була слухна пропозиція з його неповернення. Разом з тим згаданим законом передбачено 16 категорій осіб, які можуть вчинити домашнє насильство, одними з яких є особи з I або II групою інвалідності та вагітні жінки. Якщо вони вчиняють домашнє насильство, то до них можна застосувати лише штраф. Пропозиція

як виняток застосовувати до них попередження не знайшла підтримки. Існують принципи великі сумніви щодо можливості вчинення домашнього насильства особами з I або II групою інвалідності або вагітними жінками, судова практика свідчить, що у 90 % випадків суди до всіх категорій «сімейних дебоширів» застосовують штраф. З приводу судового збору за винесення суддею постанови у такій категорії справ про адміністративні правопорушення – є пропозиція скасувати [5; 6].

Як відзначає М.Г. Кузнецов, що у кримінологічній науці вважається, що запобігання домашньому насильству, по-перше, передбачає не покарання, а передусім удосконалення умов життєдіяльності людей та їх виховання; по-друге, суспільство значно більше зацікавлене в тому, щоб не допустити вчинення злочинів, ніж у застосуванні покарання до винних; по-третє, запобігання забезпечує не тільки захист суспільних відносин від небезпечних посягань, але також захист нестійких членів суспільства від подальшого морального падіння, оскільки не дає їм стати злочинцями, тим самим позбавляє їх від практично неминучого наслідку злочину у вигляді відповідного покарання. Тому, на думку фахівця, нині склалася певна система заходів запобігання домашньому насильству, принципи побудови і функціонування якої мають конкретну спрямованість. Цю систему утворюють відповідні суб'єкти і об'єкти запобігання, зміст запобігання, матеріальне і правове її забезпечення [7, с. 298].

Отже, сучасний стан нормативно-правового забезпечення державної політики у сфері боротьби з домашнім насильством, цілком справедливо можна відзначити задовільним, якщо звісно не брати до уваги дискусійність окремих його положень [8]. Однак, сучасний стан та тенденції домашнього насильства бажають кращого. Тому, на нашу думку, з метою запобігання домашньому насильству виникла об'єктивна необхідність в запровадженні окремих заходів на загально-соціальному рівні. Серед таких заходів, можна відзначити: ліквідацію безробіття; підвищення рівня мінімальної заробітної плати; заборону грального бізнесу; завершення збройної російської агресії проти України; відновлення фінансування психіатричних лікарень; пропаганду здорового способу життя; підвищення контролю за виправленням та ресоціалізацією засуджених; скасування судового збору при розгляді справ про адміністративні правопорушення, передбаченні ст. 173-2 КУпАП та застосування стягнення у вигляді штрафу виключно у випадках їх вчинення особами з I або II групою інвалідності та/або вагітними жінками.

1. Конституція України: Закон від 28 черв. 1996 року № 254к/96-ВР. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text (дата звернення: 01.12.2021).

2. Загальна декларація прав людини: Декларація від 10 груд. 1948 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text (дата звернення: 01.12.2021).

3. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод: Конвенції від 04 лист. 1950 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text (дата звернення: 01.12.2021).

4. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права: Пакт від 16 груд. 1966 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text (дата звернення: 01.12.2021).
5. Шаблистий В.В. Критичний погляд на останні зміни та доповнення до КК України. Продовження... *Актуальні питання протидії злочинності в сучасних умовах: вітчизняний та зарубіжний досвід*: матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 15 берез. 2018 р.). Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2018. С. 129–132.
6. Шаблистий В.В., Людвік В.Д. Нові підходи до кримінально-правового забезпечення людини від насильства за ознакою статті. *Міжнародна та національна безпека: теоретичні та прикладні аспекти*: матер. III Міжнар. наукт-практ. конф. (м. Дніпро, 15 бер. 2019 р.). Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2019. С. 82–84.
7. Кузнецов М.Г. Кримінологічні засади запобігання насильству в сім'ї. *Право і суспільство*. 2019. № 4. С. 297-302.
8. Юнін О.С. Державна політика України у сфері запобігання домашньому насильству: сучасний стан та перспективи вдосконалення. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2021. № 4 (114). С. 15-21.

Лариса Наливайко

проректор Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор,
Заслужений юрист України

Ольга Чепік-Трегубенко

доцент кафедри загальноправових
дисциплін Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук

**ПРИНЦИП ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА
ТА НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА: ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ
АСПЕКТИ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ**

Принцип верховенства права є ключовим для якісного функціонування сучасних демократичних правових держав. Верховенство права є потужним чинником розвитку та модернізації держави і суспільства, враховуючи особливості їх історичної еволюції. Важливість формування державної політики у сферах національної безпеки і оборони на основі принципу верховенства права неможливо переоцінити. Тож, проблематика дослідження верховенства права як принципу формування державної політики у сферах національної безпеки і оборони має як теоретичне, так і практичне значення.

Сьогодні міжнародна та національна безпека цілком взаємообумовлені